

Laukasoo taastamiskava tööversiooni avalik arutelu 22.09.2017 Palmse külas Keskkonnaameti õppeklassis

Algus: 18:10, lõpp: 21.30.

Osalejad: 21 inimest, sh 6 inimest projektimeeskonnast (Jüri-Ott Salm, Leevi Krumm, Marko Kohv, Piret Pungas-Kohv, Urmas Sellis, Voldemar Rannap, Liina Remm), samuti keskkonnaameti ja Kobras AS esindajad.

Päevakava:

- ✓ Keskkonnaameti ja Eestimaa Looduse Fondi avasõnad;
- ✓ Soode taastamise põhimõtted ja Laukasoo taastamiskava uuendatud versiooni tutvustus, Marko Kohv, ELF;
- ✓ Taastamiskavas kavandavate tegevuste mõju Laukasood ümbritsevate maade veerežiimile, Urmas Uri, Erki Kõnd, Kobras AS;
- ✓ Riigimetsa Majandamise Keskuse roll projektis, raiete kavandamine, RMK, Leevi Krumm
Kuivendatud soode taastamine loomastiku vaatenurgast, sh Laukasoo tegevuste läbiviimine, Tartu Ülikool, Urmas Sellis, Voldemar Rannap.
- ✓ Laukasoo kultuuripärand, Piret Pungas-Kohv, Eestimaa Looduse Fond.
- ✓ Kokkuvõtte ja arutelu

Arutelu kokkuvõtte:

Peamine arutelu teema oli seotud mõjude hindamisega taastamisala ümbritsevatele eramaadele. Vastavat hinnangut tutvustas AS Kobras esindaja Urmas Uri ja kohapeal tõstatatud küsimustele vastas ka ELFi ekspert Marko Kohv. Oluline on see, et taastamisala ümbruses lahti jäävate kraavide ja ojade (sh Palmse ja Muike) valgald praeguse olukorraga võrreldes ei muutu. See tähendab, et nendes ei suubu taastamistegevuste järel rohkem vett. Samas aitab soos paiknevate kraavide sulgemine ühtlustada vee väljavoolu, näiteks kevadistel lumesulavee perioodidel. Taastamistööde kavandamise puhul on põhimõtteks tulundusmaid (sh eramaid) ja nende veerežiimi mitte mõjutada, sestap on jäetud ka mitmed kraavid lahti. Kobras AS koostatud hinnang kinnitab, et taastamiskava on koostatud eelnimetatud põhimõtetest lähtuvalt.

Koosoleku käigus toimunud arutelu tulemusel jäi Illi Platsi seisukohale, et tehtud tööd ei veena teda. Teisi vastulauseid ei esitatud. Samuti tegi Illi Plats ettepaneku eramaadel paiknevate kraavide korrastamiseks ja Palmse oja süvendamiseks eesmärgiga tagada vee kiirem äravool eramaadelt. Koosolekul osalenud eksperdid selgitasid, et olemas on riiklikud ja Euroopa Liidu toetused kraavide korrastamiseks ja Palmse oja süvendamiseks, kuid kuna see toimuks rahvuspargi territooriumil, on see vaja kooskõlastada keskkonnaameti ja põllumajandusametiga. Samuti on eelduseks koostöö maaomanike vahel ja maaparandusühistu asutamine. Taastamiskava koostajad on lähtunud parimast teadmisesest selle kohta, et tulundusmaid sootaastamistööd ei mõjutataks ja eramaadele ei juhitaks rohkem vett. Samuti näidati valmisolekut seiresüsteemi rajamiseks, et hinnata taastamistegevuse järgselt veerežiimi muutusi projektialal ja selle lähiümbruses.

Taastamiskava veel kinnitatud ei ole. Koosolekujärgselt koondab ELF ettepanekud taastamisala-välise seiresüsteemi kohta ja seejärel edastatakse taastamiskava keskkonnaametile kooskõlastamiseks. Taastamiskava kohta on võimalik esitada ettepanekuid praegu ja ka peale lõppversiooni avaldamist

kodulehel. Järgmine koosolek leiab aset eeldatavasti talvel, kui tutvustame taastamistöde teostusprojekti, mida koostab Kobras AS.

Protokoll

Maret Vildak, Keskkonnaamet (avasõnad). Küsimusi ei esitatud.

Jüri-Ott Salm (JOS), ELF (avasõnad). Küsimusi ei esitatud.

Marko Kohvi, ELF ettekanne, slaidid leitavad lisas, samuti kasutati tegevuste illustreerimiseks QGIS programmi.

Urmas Uri, AS Kobras ettekanne, slaidid leitavad lisas.

JOS: Täpsustan, et Kobras ASilt telliti töö läbi riigihangete registri, kõik maaparanduslitsendisega ettevõtted said seal aplikeeruda ja Kobras AS osutus valituks tööde teostamisel. Kaks põhilist ettekannet on nüüd tehtud, mis olid ka juunis toimunud koosoleku põhiteemadeks ja suuremateks küsimusteks ning kartusteks. Palume esitada küsimused.

IPlats: kas uurimistöde käsitlemisel on aluseks olnud Rakvere metskonna siinsete vahtkondade kraavide võrgustiku tööd? Need haarasid Palmse-poolse osa. Uusküla vahtkond haaras osa Laukasoo.

MKohv: ei, sellised materjalid ei olnud meile kättesaadavad. Kasutasime materjale, mis on internetist kättesaadavad ja Geoloogiakeskuse allikaid. Meid huvitab, mis seis on hetkel väljas looduses. Esmalt töötasime läbi kergesti kättesaadava materjali, ligi 10 kaarti. Lisaks kasutame kõrgusmudelit, kus väga hästi on näha ka nõukogudeaegsed kraavid. Probleemsed on enne teist maailmasõda tehtud kraavid, kus me käisime ala läbi, et kaardistada sealsed kraavid. Meile on teada peamised voolusuunad ja me teame, et mingitest aladest ei saa me välja minna - meil pole vaja minna lahtijäävatest piirikraavidest väljapoole. Juhul, kui on eeldatav mõju eramaomanikele, küsime nende seisukohta, kuid üldjuhul pole sel juhul plaanid olnud aktsepteeritavad.

IPlats: maaomanikud lähtuvad teisest põhimõttest. Vesi leiab endale alati tee.

MKohv: seaduspärasus on see, et vesi voolab mäest alla ja arvutimudelite kasutamisel saame seda hinnata. Maapinnareljeefi andmestik on meil olemas ja sellest me lähtume.

IPlats: vesi läheb Muike ja Palmse oja. Palmse oja on kinni, põhjuseks koprad ja kinnikasvamine – korralikku oja enam ei ole. 1949. aastast kaevati talukraavid uuesti käsitsi üles, kraavid töötasid ja maapind oli suhteliselt talutav. Viimase 26 a jooksul pole seal ükski labidas liikunud ja tänapäeval on need aimatavad kraavid. Kui tänast päeva võrdleme, siis tänast olukorda ei tee hullemaks. Iseenda kogemustest saan ütelda, et seal, kus oli karjamaa, on täna vesi. Juba praegu vajub nende kraavide lähistel põlvini sisse.

M. Kohv. Oluline on see, et lahti jäävate kraavide ja ojade (sh Palmse ja Muike) valgad ei muutu. See tähendab, et nendesse ei suubu taastamistegevuste järel rohkem vett ja seega me ei halvenda nende veerežiimi. Kraavide kinnipanekul muutub see, et vesi soost Palmse oja jõuab aeglasemalt. Taastamistöde kavandamise puhul on meie põhimõtteks tulundusmaid (sh eramaid) ja nende veerežiimi mitte mõjutada, sestap on jäetud ka mitmed kraavid lahti. Soos paiknevate kraavide sulgemine aitab ühtlustada vee väljavoolu, näiteks kevadistel lumesulavee perioodidel.

//Illi Platsi poolt tõstatati arutelu, kas taastamistödega ei peaks kaasnema ka taastamisalast väljaspool asuvate kuivendussüsteemide korrastamine, ning et kelle kohustuseks on Palmse poole

allesjäävate kuivendussüsteemide korrastamine ja Palmse oja süvendamine, et tagada nendes kuivendusvee äravool.

MKohvi ja UUri poolt anti vastuseks, et kuna Palmse oja ei ole riikliku maaparandussüsteemina arvel, samuti ei ole riiklike maaparandussüsteemidena arvel eramaadel paiknevad kraavid, siis on nendel paiknevate kuivenduskraavide hooldus eramaomanike kohustus, nende küsimuste lahendamiseks on võimalik moodustada maaparandusühistud, kooskõlastada plaanid kaitseala valitseja ja põllumajandusametiga, taotleda riigipoolset toetust ja vastavad tööd läbi viia. //

Mati Piirsalu (Palmse k): 1980ndatel oli juba Palmse külas juttu üleujutustest, mis põhjustatud Laukasoo tulenevast veest sagedusega kord 50 aasta jooksul. Minu siinelamise jooksul viimase 25 a jooksul on kolm korda Palmse külas toimunud üleujutusi. Kui ütlete, et kraavid leevendavad punktkoormust, on see väga hea. Küsimus Kobrase esindajale – oma järeldestes nimetasite, et Laukasoo taastamistegevused olulisel määral ei tõsta ümbritsevate maade veetaset. Mis see tähendab, et olulisel määral ei tõsta veetaset, 5, 10, 30 cm? Mis on mõiste „olulisel määral“?

UUri: Sisuliselt väljapoole allesjäävaid kraave mõju ei ulatu. Loobu jõe pool jääb mõjutama jõe veetase. Ma ei näe tegurit, mis võiks tõsta veetaset ümbritseval alal. Mulle ei ole keegi näidanud seda selgelt ära.

LPikker (Palmse k): Küsimus konkreetse asukoha kohta soost Palmse poole, kus maja asub allpool soo tasapinda ja vesi ulatub juba maja lähedale? Kui tõsta sooveetaset 10 cm, mis siis juhtub?

MKohv: survetase mõjutab esimesena soo ja maja vahelist kõige madalamat lohku. Kraavid enamasti on kaevatud madalamatesse lohkudesse. Vee liikumisel läbi pinnase tuleb vesi välja liivades, kraavide põhjadest. Hetkel on madalamat osa drenivad kraavid lahti jäetud ja eesvoolude seisukorra eest on maaomanike vastutusallas.

Illi Plats: mille alusel teostatakse taastamistegevusi, mis minu hinnangul on maaomanikele kahjulikud? Mis dokument või määrus selle aluseks?

Jüri-Ott Salm: need tööd kavandatud Lahemaa rahvusparki kaitse-eeskirja ja kaitsekorralduskava alusel.

MKohv: otsus, millised kraavid kinni panna ja millised lahti jätta, põhines sellel, et välistada mõju eraomandile.

EKõnd. Oletame, et taastamistegevusi läbi ei viida ja teie – Illi Platsi – maadel vesi ikkagi tõuseb, siis kelle kohustuseks peaks olema eraisikute maade kraavide puhastamine?

IPlats: kui maa tagastati, siis kraavid ei olnud puhastatud. Vajalik on Palmse oja puhastamine, mis ei võta vett vastu.

M.Kohv: kui teil on ettepanek komplekselt läheneda olukorrale, siis taastamistööd loovad head eeldused maaomanike koostööks ja ka nende aladel tööde teostamiseks. Pragune koosolek on kokku kutsutud selleks, et näidata seda, millised on taastamistööde mõjud eramaadele.

MPiirsalu: kelle vastutusallas on Palmse oja? Positiivne on see, et taastamistöödega väheneb punktkoormus.

MKohv: Palmse oja ei ole riiklik eesvool, see on arvel loodusliku veekoguna. Meie põhiline lähtekoht on see, et tulundusmaade olukord ei halveneks.

LKrumm: Palmse oja süvendamine läheks seadusega vastuollu. Oja on väikese languga, sinna on kukkunud puid ja tekkinud setteid, nii et läbivool ei pruugi olla enam samalaadne mõnekümne aasta taguse seisuga.

Jüri-Ott Salm: kas on keegi veel peale Illi Platsi, kes soovib Palmse oja süvendada?

Piirsalu: mind huvitab, et kevadel ei uputaks lumesulavesi minu keldrit. Viimaste lumevaesete talvede järgselt pole tulnud, küll aga varasemalt suure lumega talvede järgselt suurvee ajal.

Urmas Uri: sootaastamistööd aitavad leevendada soost tulevaid tulvasid.

MKohv: soovitus on moodustada maaparandusühistu ja taotleda rahastust nende probleemide lahendamiseks.

Jüri-Ott Salm: oleme valmis rajama taastamisalast väljapoole seirepunktid, et hinnata taastamistegevuse järgse veerežiimi olukorda.

IPlats: soovin teada, kui palju minu maja mõjutab veetaseme tõus?

MKohv: teie majapidamist see ei mõjuta, küll aga ajapikku jääte halvemasse seisu, kui Palmse oja ei puhastata.

Illi Plats: palun protokollige ja nimetage, kes pani paika, et soo tuleb taastada alates aastast 1864?

MKohv: oleme teinud välitöid koosluste seisundi hindamiseks, vaatasime vanu kaarte ja ortofotosid, mille põhjal hindasime, milline oli selle ala olukord enne kuivenduse mõju. Soo on olnud palju suurem kui täna. Taastamistegevusel on piiravateks teguriteks eramaad ja eesvoolud, millega peame arvestama sootaastamistööde kavandamisel. Me ei pane kõike kinni – jätame lahti need kraavid, mille puhul oleks eeldatav mõju tulundusmaadele.

Illi Plats: see on täiesti poolpopulistlik kui mitte pärispopulistlik lahendus.

Jüri-Ott Salm: Oleme saanud aru, et Illi Platsi tehtud tööd ei veena. Meie oleme praegu jõudnud sellisele tulemusele kasutades Tartu Ülikooli, AS Kobras teadmisi ja kogemust. Viimase juurde jõudsime läbi riigihanke korralduse ehk me ei pöördunud otse, lähtusime maaparandustööde litsentsi olemasolust. Oleme saanud ühelt inimeselt ettepaneku Palmse oja süvendamiseks ja vee kiirema äravoolu tagamiseks ning kraavide korrastamiseks, oleme saanud mitu toetavat kirja Laukasoo taastamistööde teostamiseks, lisaks oleme saanud mitmeid murekirju ja kõhklusid, miks neid raieid on vajalik teostada. Tõmbaksin arutelu otsad kokku. Illi Platsi soov on see, et peaks Palmse oja ja kraave süvendama. Meie oleme selgitanud siin koosolekul, et olemas on riiklikud ja Euroopa Liidu toetused kraavide korrastamiseks ja Palmse oja süvendamiseks, kuid kuna see toimub rahvuspargi territooriumil, on see vaja läbi arutada keskkonnaameti ja põllumajandusametiga. Meie oleme taastamistegevuse kavandamisel lähtunud parimast teadmisest selle kohta, et teie maid me ei puuduta ja teie maadele rohkem vett juurde ei too. Oleme valmis rajama seiresüsteemi hindamaks taastamistegevuse järgse veerežiimi muutuste kohta. Taastamiskava veel ei ole kinnitatud ja see alles läheb keskkonnaametile kinnitamiseks. Hetkel oleme saanud ühe eitava seisukoha Illi Platsilt taastamistegevustele.

Illi Plats: eelmise korra protokollis oli märkimata, et Suurlauka veetase oli kavandatud 63.7 m, minu trepi kõrgus on 6 m madalamal. Tahaksin teada, kuidas ma selle koha peal selles majas elama hakkam.

MKohv. See on taastamiskavas selgelt kirjas. Kõige madalam koht on Loobu jõe org. Kalle sõltub kahest asjast – kõrguste vahest ja distantist – distant Suurlaukast teie majani on 3 km ja 6 m kõrguste vahe.

Jüri-Ott Salm: kuna infovahetus toimub vaid kahe inimese vahel, siis ettepanek seda arutada peale koosolekut. Kas kellel on veel vastulauseid, seisukohti, ettepanekuid jne.

MPiirsalu: kas kuskil on taastamistegevused juba toimumas ja milline on sealne tulemus?

JOS: ühtegi tegevust ei ole lõpule viidud. Soosaare soos on toimumas raied ja Sirtsis, Palasi, endisel turbakaevandusalal on need algamas. Kuid RMK on teostamas taastamistöid Viru soos, Hara soos, Muraka, Soomaa kaitsealadel.

MKohv: kui üldiselt öelda, kui tulemuslikud need tööd on olnud, siis näiteks Kuresoos on sootaimestik kenasti alale tagasi tulnud ja veerežiimi looduslik tase saavutatud.

Jüri-Ott Salm: koondame enda kätte ettepanekud seiresüsteemi kohta ja seejärel saame edastada taastamiskava keskkonnaametile kooskõlastamiseks. Taastamiskava kohta on veel võimalik esitada ettepanekuid peale lõppversiooni avaldamist kodulehel. Järgmine koosolek leiab siin aset eeldatavasti talvel, kui tutvustame taastamistööde teostusprojekt, mida koostab Kobras AS. Lähme edasi järgmiste ettekannetega.

Leevi Krummi ettekanne, slaidid leitavad lisast. Küsimusi ei esitatud.

Urmas Sellise ja Voldemar Rannapi ettekanne, slaidid leitavad lisast.

Illi Plats: kas sookured ei tee konnadele liiga?

V. Rannap: Mida allpool toiduahelas liik on, seda rohkem talle liiga tehakse. See tähendab, et tema järglaskond on hästi suur. Kurepoegi on kaks, konnakulleseid on sadu ning heade tingimuste puhul tuleb konni päris palju. See ongi selleks, et kõigile, kes on ahelas ülevalpool, jaguks toitu. Kui konni tuleb soo taastamise tagajärjel rohkem, siis tuleb ka neid teisi liike rohkem.

L.Pikker: Miks on valitud just sellised liigid – miks mitte inimesele kahjulikud liigid, näiteks puugid või rästikud?

V. Rannap: Puukide ega rästikute vastu ei saa, ega teisest küljest ei tahagi midagi teha – nad kõik on osa loodusest. Nendes piirkondades, kus võsa moodi metsa eemaldatakse, jääb puuke vähemaks. Ega laiemates piirides need liigid kuhugi ei kao. Need liigid on võetud sellel alusel, et nende elu mõjutavad taastamistööd kõige rohkem. Meie töö mastaap ei muuda oluliselt karude ja huntide arvukust. Peaksime selleks ilmselt oluliselt rohkem soid taastama. Nende olukord jääb umbes sarnaseks.

U. Sellis: Lisaks eelmainitud sisulisele põhjusele on ka põhjus, et kuna projekt kestab 5 aastat, siis meil vaja jälgida liike, kelle puhul ka midagi muutub selle perioodi jooksul. Kui võtame näiteks turbasambla, siis see kasvab väga aeglaselt. Konnade puhul saame aga näiteks juba muutust näha.

Piret Pungas-Kohvi ettekanne lükati järgmisele päevale, sissejuhatusena matkale (slaidid leitavad lisast).

Ettekande lõpus tuli ettepanek suhelda pärandi teemadel veel Anne Kurepaluga.